

<https://doi.org/10.26565/2786-5312-2026-103-05>
УДК 811.11: 821.111 (73)

Д. М. Павкін

кандидат філологічних наук, доцент, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;
e-mail: zlata-78@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9321-9591>; GOOGLE SCHOLAR: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=ojlqEcAAAAJ&hl=uk>; RESEARCH GATE: <https://www.researchgate.net/scientific-contributions/Dmytro-Pavkin-2264992777>

КОЛІР У РОМАНАХ Е. ГЕМІНГВЕЯ «ПРОЩАВАЙ, ЗБРОЄ!» ТА «ПО КОМУ ПОДЗВІН»: ПОРІВНЯЛЬНИЙ ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ АНАЛІЗ

Метою дослідження є всеохоплююче порівняння семантичних та лінгвокогнітивних особливостей кольоропозначень романів Е. Гемінгвея «Прощавай, зброє!» та «По кому подзвін». Методологічний апарат розвідки поєднує семантичний, конеткстуальний та концептуальний аналіз. На першому етапі дослідження було виявлено особливості вживання та частотність трьох аспектів кольору (тон, яскравість, насиченість) та окремих кольорів у досліджуваних романах. В обох творах уживання тону кількісно домінує. Попри відмінність у кількості вживаних тонів, їхня відносна частотність є близькою з домінуванням білої, сірої, червоної, чорної та брунатної барв. Другий етап аналізу полягав у з'ясуванні аксіологічного навантаження кольоропозначень у творах Е. Гемінгвея. Як було виявлено, у романі «Прощавай, зброє!» переважають позитивно конотовані кольори, у той час як у романі «По кому подзвін» не спостерігається значної відмінності між кількістю вживань кольоропозначень із позитивною та негативною оцінкою. У першому романі здебільшого позитивно оцінюються білий, брунатний, зелений, блакитний та жовтий кольори, у другому – брунатний та зелений. Щодо негативної конотації часто вживаних кольоропозначень, то в першому творі вона притаманна сірому та чорному кольорам, а у другому – червоному та чорному. Насиченість відтінку в обох романах несе в собі переважно негатив, а яскравість – позитив. На третьому етапі ми проаналізували концептуальну структуру об'єктів кольоропозначень обох романів із застосуванням запропонованих у когнітивній лінгвістиці понять концептосфери та домену, а також базисних пропозиціональних схем (БПС). Така структура виявилася схожою для обох романів, із кількісним домінуванням об'єктів концептосфери ЛЮДИНА, де переважають складники доменів ЧАСТИНИ ТІЛА та АРТЕФАКТИ. Загалом, кольоросистеми романів Е. Гемінгвея «Прощавай, зброє!» та «По кому подзвін» були визнані схожими за основними якісними та кількісними характеристиками.

Ключові слова: базисна пропозиціональна схема, домен, колір, кольоропозначення, концептосфера, насиченість, об'єкт кольоропозначень, тон, яскравість.

Як цитувати: Павкін, Д. (2026). Колір у романах Е. Гемінгвея «Прощавай, зброє!» та «По кому подзвін»: порівняльний лінгвокогнітивний аналіз. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*, 103, 40–54.
<https://doi.org/10.26565/2786-5312-2026-103-05>

In cites: Pavkin, D. (2026). Color in “A Farewell to Arms” and “For Whom the Bell Tolls” by E. Hemingway: a comparative cognitive linguistic analysis. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Foreign Philology. Methods of Foreign Language Teaching*, 103, 40–54.
<https://doi.org/10.26565/2786-5312-2026-103-05> (in Ukrainian)

1. ВСТУП

Кольори та їхня символіка були та продовжують залишатися предметом постійного зацікавлення в лінгвістиці та літературознавстві. Зокрема, науковці приділяли увагу кольористиці у творчості письменників [11; 1; 2; 10; 16; 9; 15; 21], символізму кольорів [5; 25; 23], кольоропозначенням як складовій фразеологічних одиниць [20; 30; 26], особливостям сприйняття кольорів [13; 28; 27] тощо. Застосування для вивчення кольорів когнітивного підходу [18; 17] уможливорює не лише виявлення національно-специфічних рис мовних моделей світу [24; 22; 14; 32], а й з'ясування концептуального підґрунтя кольорових систем окремих творів письменників або використовуваної ними колірної палітри загалом.

Актуальність теми статті визначається загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних та літературознавчих досліджень на вивчення особливостей семантики текстуральних елементів та засобів зображення об'єктивних рис реальної дійсності, зокрема кольорів. Позаяк вибір кольору є проявом індивідуальної розумової діяльності кожного письменника, з'ясування концептуальної бази кольоронайменувань романів Е. Гемінгвея «Прощавай, зброе!» та «По кому подзвін» та їхній порівняльний аналіз стає кроком до розуміння особливостей мисле-мовленнєвої творчості індивіда, що є одним із завдань когнітивної лінгвістики.

Метою дослідження є виявлення семантичних та лінгвокогнітивних особливостей кольоропозначень у творах Е. Гемінгвея «Прощавай, зброе!» і «По кому подзвін» та їхній порівняльний аналіз. Для досягнення цієї мети необхідно розв'язати низку завдань, а саме:

- виявити особливості вживання і частотність трьох аспектів кольору (тон, яскравість, насиченість) та окремих кольорів у романах Е. Гемінгвея «Прощавай, зброе!» та «По кому подзвін»;
- з'ясувати особливості функціонування назв кольорів та їхню оцінку в досліджуваних творах;
- виявити концептуальну організацію об'єктів кольоропозначень;
- провести порівняльний аналіз колірних систем обох творів.

Об'єктом дослідження у розвідці є колір у творах Е. Гемінгвея «Прощавай, зброе!» та «По кому подзвін». Предметом дослідження є семантичні та лінгвокогнітивні особливості кольоропозначень романів та їхній порівняльний аналіз. Матеріал дослідження складають 209 кольоропозначень, отриманих шляхом суцільної вибірки з роману Е. Гемінгвея «Прощавай, зброе!» (обсяг 292 стор.), та 397 кольоропозначень із роману «По кому подзвін» (обсяг 481 стор.).

Для аналізу мовного матеріалу було застосовано методи, розроблені як у традиційній семантиці, так і в когнітивній лінгвістиці. Визначення особливостей

функціонування трьох аспектів кольору та окремих кольорів із їхньою оцінкою відбувалося шляхом використання семантичного та контекстуального аналізу. Виявлення концептуальної організації об'єктів кольоропозначень здійснювалось із застосуванням запропонованих у когнітивній лінгвістиці понять «домен» і «коцептосфера». Структурацію доменів було здійснено шляхом використання базисних пропозиціональних схем (БПС), використовуваних у семантиці лінгвальних мереж [4; 33]. Висновки про чисельність тих чи інших аспектів кольору, типовість їхніх оцінок та об'єктів хроматичних характеристик зроблено на підставі їх кількісного аналізу.

2. ОСНОВНА ЧАСТИНА.

У процесі практичного та теоретичного пізнання дійсності людина встановила існування кольорів, які не лише прикрашають людське існування, а й відіграють важливу роль у її житті, викликають певні відчуття, впливають на її психічний, фізичний та емоційний стан [7, с. 8-9].

У межах фізичного підходу вважають, що колір володіє трьома параметричними характеристиками (тон, яскравість і насиченість), які людина розрізняє при дії світлової хвилі певної довжини на зорові рецептори, що й викликають відчуття кольору [6, с. 15]. Під **тоном** розуміють довжину відбиваних хвиль, **яскравість пов'язана з** кількістю відбитого світла, а **насиченість** визначається як ступінь відмінності кольору від білого, тобто, пов'язана з «чистотою кольору» [3, с. 17-18].

Колірний об'єкт є специфічним через свою експерієнціальну природу, адже ситуація сприйняття кольору передбачає обов'язкову участь експерієнцера – суб'єкта чуттєвого сприйняття. На відміну від фізичних об'єктів, які можна пізнати через будь-який модус перцепції (їх можна побачити, відчути на дотик, посмакувати тощо), колір як об'єкт пізнання репрезентований виключно візуально (через модус перцепції зору).

Сприйняття та використання кольорів людиною з давніх часів відзначалося символізмом. М. Хитріна виокремлює три групи колірних символів [19, с. 9].

До першої групи належать колірні символи, які мають найпоширеніші позначення уподібнювального характеру. Через свою відповідність реальності такі кольори є найтривалішими та первинними в усіх культурах. Наприклад, білий колір зазвичай символізує світло, срібло; жовтий – сонце, золото; чорний – землю, темряву; червоний – вогонь та кров; синій – небо та море, а зелений – природу та рослинність.

Друга група кольорів є певною сукупністю символів, де між кольором та поняттям можливо без труднощів встановити асоціативний зв'язок залежно від конкретної ситуації. Наприклад, чорний позначає спокій та добробут, а білий – ясність та чистоту оточуючого. Не дивно, що досить часто ці

колірні символи можна зустріти в поезії, де вони використовуються метафорично.

Третю групу формують символи, у яких між кольором та поняттям не можна встановити ані узагальнювальної, ані асоціативної подібності. Це так звані кодові колірні символи. Такий символ не має продуманого заздалегідь тяжіння до поняття або значення: наприклад, у такому ракурсі червоний колір позначає вівторок або бюрократію; жовтий – буддизм, ревності; зелений – Озириса та іслам.

Унаслідок складних психічних операцій абстрагування, узагальнення та фіксування колірної ознаки певних об'єктів та явищ позамовної дійсності, що мають постійну або відносно стійку колірну характеристику, кольори було представлено в мові певними номінативними одиницями – кольоропозначеннями.

Існують різні точки зору стосовно того, що лежить в основі кольоропозначення. Б. Берлін та П. Кей провели низку досліджень і прийшли до висновку, що процес виникнення й розвитку кольоропозначень у різних мовах є свого роду мовною універсалією. Науковці з'ясували, що 95% кольорів походять від назв предметів і тільки 5% слів не мають чіткої етимології [24, с. 36]. Водночас, система кольоропозначень певної мови є національно-специфічною. Це пояснюється тим, що їхнє існування у конкретній мові залежить від реальних умов існування та практичних потреб людини [7, с. 8]. Колір по-різному передається в різних мовах внаслідок відмінності у сприйнятті цілісності референта, умов освітлення, практичної зацікавленості людини в позначенні колірною простору, частоти, з якою ті чи інші тони зустрічаються в навколишньому середовищі тощо. Відмінності у граматичному устрої різних мов також впливають на відбиття кольору в мові. Як зауважує Г.М. Яворська, кольороназви визначають національно-специфічні риси мовних моделей світу [22, с. 42].

Кольори є важливим складником створення образів у художньому творі, оскільки вони, як і література в цілому, тісно пов'язані з емоційним й інтелектуальним життям людини [31, с. 164]. Кольори використовуються автором не лише для відтворення картин довкілля, а й значною мірою сприяють перетворенню цієї самої картини. Весь цей процес відбувається завдяки засобам проектування зовнішніх реалій на внутрішній світ людини, її настрої, прагнення й переживання [12, с. 44]. Кольори мають здатність набувати додаткового, поназначеного в словниках значення та символізму в залежності від певного контексту [8, с. 111], супроводжуючись особливим аксіологічним навантаженням. Саме тому оцінка кольору в художньому творі відіграє важливу роль у розумінні останнього.

У літературі колір є могутнім засобом експресивного впливу. Нерідко у творах, де автор не прагне прямо пояснити детальну картину того, що відбу-

вається, увага акцентується на зовнішності головного героя, забарвленні його одягу, волосся, шкіри, і навіть посмішки. Отже, використання кольорів для отримання певного емоційного вираження є одним із головних завдань, яке прагне вирішити не одне покоління письменників. Завдання ж дослідників полягає в тому, аби виявити колірну палітру автора та визначити особливості її втілення у його різних творах. Саме такою є мета цієї розвідки.

Першим етапом нашого дослідження є кількісний аналіз уживань кольоропозначень у романах Е. Гемінгвея «Прощавай, зброе!» та «По кому подзвін», що здійснюється шляхом підрахунку відсоткового співвідношення трьох аспектів кольору (тон, яскравість, насиченість) загалом та кожного кольору окремо.

Як було виявлено, у романі «Прощавай, зброе!» загальна кількість уживань колірних одиниць складає 209, серед яких переважає тон кольору (147 уживань – 70,8% від усіх кольоропозначень). Насиченість та яскравість наявні у 46 (22,0%) та 15 (7,2%) уживаннях одиниць відповідно.

Серед власне кольорів автор активно вживає **білий** (19,7%): *chalky white mountains, white uniforms, white gown, white capri, white meat*; **червоний** (12,0%): *red wine, red collar mark, dark red velvet, red nose, red plush*; **брунатний** (11,0%): *brown fields, brown house, brown water, brown lace*; **чорний** (7,7%): *black boots, black forest, black funks, black night, black eyes* та **сірий** кольори (7,2%): *gray eyes, gray coffee, gray face, gray houses*. Звертає на себе увагу той факт, що, хоча вживання одиниць на позначення тону переважає, число уживань такого відтінку насиченості, як *dark* складає 37 одиниць, що становить 80,6% від загальної кількості кольоропозначень насиченості: *dark gardens, dark water, dark flocks of grebes, dark beer* (див. Таблицю 1).

Табл. 1

Співвідношення аспектів кольору в романі «Прощавай, зброе!»

Table 1

The ratio of colour aspects in the novel "A Farewell to Arms"

Аспекти кольору	Кількість кольоропозначень	
	абсолютна	у відсотках
Колір	148	70,8
Білий	41	19,7
Червоний	25	12,0
Брунатний	23	11,0
Чорний	16	7,7
Сірий	15	7,2
Зелений	10	4,9
Блакитний/Синій	8	3,8
Жовтий	6	2,9
Помаранчевий	2	0,8
Сріблястий	1	0,4
Фіолетовий	1	0,4
Насиченість	46	22,0
Яскравість	15	7,2
Разом	209	100

Підсумовуючи результати підрахунків, ми можемо прийти до висновку, що в романі «Прощавай, зброє!», незважаючи на панування білого кольору, світлі та яскраві барви часто чергуються з відтінками темного та похмурого. На нашу думку, це пов'язано з розвитком сюжету. Протягом усього твору відчувається то піднесення настрою головного героя, то його повне розчарування в житті та людях. Автор навмисне намагається контрастно змалювати всі картини в романі. На тлі опису подій війни, де панує біль та смерть (чорні, брунатні, темні відтінки), спалахує його пристрасть (червоний колір) до доброї, цнотливої медсестри Кетрін (усі світлі відтінки), що згодом переростає у справжні почуття (яскраві тони).

Е. Гемінгвей використовує кольори для позначення різних об'єктів: як для традиційного опису навколишньої природи: *I saw the town with the hill and the old castle above it in a cup in the hills with the mountains beyond, brown mountains with a little green on their slopes* (1, с. 15); так і для змалювання зовнішності людини, підкреслення певних її особливостей: *I saw her white back as she took off her nightgown* (1, с. 106); *Ettore pulled up his sleeve. "Here". he showed the deep smooth red scar* (1, с. 141); а також передавання душевних переживань та потрясінь героя: *The doctors were working with them sleeves up to their shoulders and were red as butchers* (1, с. 68); *The day was cold and dark and the wintry and the stone of the houses looked cold* (1, с. 237); *The whites of the eyes were yellow and it was jaundice* (1, с. 165); *I looked through the door and saw the bright small amphitheatre of the operating room* (1, с. 278).

Що стосується роману «По кому подзвін», то загальна кількість виявлених у ньому кольоропозначень становить 397 одиниць, серед яких переважають позначення тону (331 одиниця – 83,4% усіх кольоропозначень). Позначення насиченості та яскравості зафіксовано набагато рідше 43 (10,9%) та 23 (5,7%) одиниць відповідно.

Дослідження вживання назв окремих кольорів показало, що письменник досить часто використовує сірий (19,4%): *gray trousers, gray eyes, gray shirt, gray mist, gray hair, gray smoke, gray boulders, gray uniform, gray tunic, gray rocks, gray plateau*; червоний (13,6%): *red wine sauce, bloody red eyes, red hands, the Red planes, red star, red-and-black scarves, red swine, red face, Red Lodge, red-and-blue pencil*; брунатний (10,3%): *brown taco, brown hands, brown trunks of the pine trees, brown height, brown shoulder of the mountain, brown metal of the barrel, brown-splashed turret*; та чорний (7,4%) кольори: *black leather, black peasant's smoke, black hair, black rope-solid shoes, black face, black milk, black beard*. Що до двох інших аспектів кольору, то домінуючим відтінком насиченості є dark (81,8%): *dark face, dark bridge, dark hair, dark line of the pines, dark areas, dark cheeks, dark horses*, а серед

відтінків яскравості переважає bright (70%): *bright eyes, bright sun, bright edges, bright Ricker, bright flash, bright dial, bright cigarette, bright snow* (див. Таблицю 2).

Табл. 2

**Співвідношення аспектів кольору в романі
«По кому подзвін»**

Table 2

**The ratio of colour aspects in the novel
"For Whom the Bell Tolls"**

Аспекти кольору	Кількість кольоропозначень	
	абсолютна	у відсотках
Колір	331	83,4
Сірий	77	19,4
Червоний	46	13,6
Брунатний	42	10,4
Жовтий	33	8,3
Чорний	31	7,4
Білий	23	5,6
Зелений	21	5,2
Блакитний/Синій	19	4,7
Блонд	9	2,1
Хакі	9	2,1
Золотистий	9	2,1
Сріблястий	6	1,3
Пурпуровий	2	0,4
Брудний	2	0,4
Помаранчевий	1	0,2
Рожевий	1	0,2
Насиченість	43	10,9
Яскравість	23	5,7
Разом	397	100

Вочевидь, у романі «По кому подзвін» відтінки похмурого сірого переважають над сонячними та яскравими барвами, не даючи їм змоги заповнити простір читацької уваги. Лише в окремих випадках тьмяні кольори перериває пристрастний червоний, додаючи певного емоційного струсу. Опис похмурості, занедбаності та безнадійності бойових дій (сірий, чорний та брунатний кольори) контрастує зі змалюванням світлого та чистого кохання головного героя (білий, жовтий, блакитний кольори) до пристрастної, і в той же час ніжної та беззахисної Марії (червоний та світлі кольори спектру).

Використання тих чи інших кольорів зумовлено описом різноманітних об'єктів: від змалювання людини, особливостей її зовнішності, предметів її одягу: *Her teeth were white in her brown face and her skin and her eyes were the same golden tawny brown* (2, с. 27); *He was very young, with a light build, thin, rather hawk-nosed face, high cheekbones and gray eyes* (2, с. 11); *He knew now he was against the crazies; the ones with the black-and-red scarves* (2, с. 341); *She watched him come toward her, her eyes bright, the blush again on her cheeks and throat* (2, с. 103); до опису природи та навколишнього світу, на тлі якого відбуваються бойові дії: *There was a stream alongside the road and far down the pass he saw a mill beside the*

stream and the falling water of the dam, *white* in the summer sunlight (2, c. 4); Robert Jordan looked up at the thick *gray* sky with the sun gone *faintly yellow*, and now as he watched gone completely and the *gray* becoming uniform so that it was softy and heavy (2, c. 153); But those, wide-finned in silver, roaring, the light mist of their propellers in the sun, these do not more like sharks (2, c. 97).

Другим етапом нашого дослідження є розкриття оцінного навантаження кольорів у аналізованих романах.

За даними аналізу фактичного матеріалу в романі «Прощавай, зброє!» позитивну конотацію здебільшого мають білий (32 приклади), брунатний (14), зелений (10), синій/блакитний (6) і жовтий (4) кольори та кольоропозначення, які входять до складу яскравості (11). Такі тони, як сірий (15 прикладів), чорний (14) та кольоропозначення, які змальовують насиченість відтінку (42), несуть у собі переважно негативне аксіологічне навантаження. Червоний колір використовується як із позитивною (10 прикладів), так і з негативною (15) конотацією (див. Таблицю 3).

Табл. 3

Оцінка кольоропозначень у романі «Прощавай, зброє!»

Table 3

An analysis of colour symbolism in the novel "A Farewell to Arms"

Аспекти кольору	Оцінка		
	позитивна	негативна	нейтральна
Колір	80	56	12
Білий	32	5	4
Червоний	10	15	-
Брунатний	14	4	5
Чорний	2	14	-
Сірий	-	15	-
Зелений	10	-	-
Блакитний/Синій	6	-	2
Жовтий	4	2	-
Помаранчевий	1	-	1
Сріблястий	1	-	-
Фіолетовий	-	1	-
Насиченість	4	42	-
Яскравість	11	3	1
Разом	95	101	13

Розглянемо детальніше оцінні особливості найчастотніших кольоропозначень у цьому романі.

Білий колір зазвичай сприймається як символ невинності, чистоти, чесноти й радості. Тож не дивно, що автор здебільшого використовує цей колір для змалювання того маленького і світлого куточку, що існував у житті головного героя протягом всього періоду війни. Зокрема, автор часто застосовує цей колір в описах пейзажів: *It was a hot day and the sky was bright and blue and the road was white and dusty* (1, c. 40); *When the moon came out again we could see white*

villas on the shore on the slopes of the mountain and the white road where it showed through the trees (1, c. 212).

Також можна зустріти вживання білого кольору в детальних портретах людей. Характерно, що в тому чи іншому ступені ці люди несуть у собі певне заспокоєння та надію для Фредеріка Генрі, добровольця, який знаходиться у вирі розгортання Першої світової війни: *She had done my mending and was a very short, dumpy, happy-faced woman with white hair* (1, c. 169); *Count Creffi was an old man with white hair and mustache and beautiful manners* (1, c. 192). Білий колір з'являється й у тих моментах, коли автор хоче підкреслити всю ніжність та цнотливість коханої Фредеріка Кетрін. Вона стає янголом, який рятує душу головного героя від морального занепаду й дарує йому крихітку щастя: *I saw her white back as she took off her nightgown* (1, c. 106); *She put a white gown on me and pinned it at the neck in back with a safety pin* (1, c. 263); *Miss Barkley was in the garden. Another nurse was with her. We saw their white uniforms through the trees and walked toward them* (1, c. 23).

Однак, не зважаючи на свою загальну позитивність, у деяких випадках білий колір несе в собі й негативне забарвлення. Такі конотації здебільшого використовуються для позначення хвороби, зневіри, тривоги, страждань та самотності: *I saw the major look at him and notice that he was drunk. His thin face was white* (1, c. 202); *One of the drivers came over to me, brought Gordini who looked very white and sick* (1, c. 69).

У більшості народів червоний колір насамперед асоціюється з кров'ю, а, отже, з агресією. Проте, це не єдине його значення. Це «чоловічий» колір, він активний і енергійний. Символіка червоного кольору дуже різноманітна й суперечлива. Червоний колір символізує як радість, кохання і пристрасть, так і ворожнечу, помсту, війну. Таким неоднозначним є уживання червоного кольору й у романі. Тут можна регулярно зустріти використання червоного при зображенні забарвлення вина, яке часто вживали солдати для розслаблення після чергового бою: *His breath came in my face metallic with garlic and red wine* (1, c. 97); *I had had too much red wine, bread, cheese, had coffee and grappa* (1, c. 283). У таких випадках червоний колір несе позитивне навантаження. Водночас, автор не може не наголошувати, що червоний колір є кольором крові та страждань, коли він несе негативну конотацію: *It was a very tall gaunt captain of artillery with a red scar along his jaw* (1, c. 183); *The doctors were working with their sleeves up to their shoulders and were red as butchers* (1, c. 68); *Her eyes and nose were red with crying* (1, c. 288).

У романі досить частотним є вживання сірого кольору. Більшість людей вважає цей колір найнепримітнішим та найнуднішим серед усієї палітри відтінків. Негативний аспект цього кольору – печаль та меланхолія. Позитивний – це реалізм та респектабельність, адже саме сірий відтінок є барвою

стабільності, твердої як скеля. Проте письменник не бачить позитиву сірого кольору. У нього цей колір є аксіологічно нейтральним або несе негативну аксіологію. Автор часто використовує сірий для опису місцевин, де віддувалися бої: *There was snow on the tops of the mountains and the lake was a gray steel-blue* (1, с. 133); *The plaster of the broken houses was gray and wet* (1, с. 214). Тугу та смуток, які приносить із собою війна, письменник деталізує у використанні описів зброї, одностроїв солдатів та військових машин: *There were small gray motor cars that passed going very fast, usually there was an officer on the seat with the driver* (1, с. 8); *They wore a gray-green uniform and a helmet like the Gentians* (1, с. 218); *It was a gray leather holster and I had bought it second-hand to wear in the town* (1, с. 171).

У деяких епізодах сірий колір стає символом безнадійності, втоми та небажання продовжувати боротьбу. Здебільшого таке навантаження супроводжує портрети персонажів: *Her face was gray, the part of it that I could see* (1, с. 274); *I kissed Catherine. She was very gray and weak and tired* (1, с. 276).

Чорний колір часто визнають аксіологічно амбівалентним. З одного боку, цей колір сприймається як знак хаосу і небуття, чогось страшного та містичного. З іншого, з давніх-давен цей відтінок відповідав жіночності, її містичній постаті, справжній жіночій сутності, а також красі та витонченості об'єктів природи. Автор інколи намагається вживати чорний колір саме з такою символікою: *There was a plump woman in a black dress who sat behind a counter and kept track of everything served to the tables* (1, с. 266); *One horse, a purplish black, Crowell swore was dyed that color* (1, с. 140).

Однак, в описах війни чорний колір нагадує нам про важкість та зневіру тих часів, отримуючи негативну оцінку: *The lamp was smoking; the black smoke going close up inside the chimney* (1, с. 204); *In the fall when the rains came the leaves all fell from the chestnut trees and the branches were bare and the trunks black with rain* (1, с. 8).

Здавна брунатний вважали кольором непохитності та стабільності. Він виступає знаком упевненості та згуртованості. Саме таким є тлумачення брунатного Гемінгвеєм, який здебільшого надає йому позитивної конотації. Цей колір позначає впевненість в оточенні, в якому перебуває головний герой: *We lived in a brown wooden house in the pine trees on the side of the mountain* (1, с. 233); непохитність людини перед світом та іншими: *He was the same as ever, small and brown and compact-looking* (1, с. 201); *His brown face was suddenly very happy* (1, с. 85). Автор робить акцент на тому, що перед початком важливих бойових дій все навколо завмирає й очікує на результат. Це схоже на засинання природи на довгий зимовий сон, протягом якого буде вирішуватися чи зможе вона знову завітнути, чи їй доведеться марніти та гинути: *The vineyards were*

thin and bare-branched too and all the country wet and brown and dead with autumn (1, с. 8).

Кольоропозначення, що номінують такий аспект кольору, як насиченість, здебільшого використовуються у творі для створення сумного настрою, або ж для опису загальної картини подій, що відбувалися: *The day was cold and dark and the wintry and the stone of the houses looked cold* (1, с. 237); *I saw the little dark face and the dark hand, but I did not see him move or hear him cry* (1, с. 274); *The sun was under a cloud and the water was dark and smooth and very cold* (1, с. 290).

Яскравість як інший аспект кольору має в переважній більшості позитивну конотацію. Вона виражається як правило прикметниками, пов'язаними зі світлом та сонячним сяйвом; *The light had been dim in the room and when the shutters were opened it was bright sunlight and I looked out on a balcony* (1, с. 103); *It was a hot day and the sky was very bright and blue and the road was white and dusty* (1, с. 40).

Загалом, кількість уживань кольоропозначень із негативною оцінкою (47,9%) дещо переважає позитивно конотовані кольоропозначення (43,5%). Підсумовуючи результати нашого аналізу, можна зробити висновок, **що** при виборі кольору для чергового образу Е. Гемінгвей керується, насамперед, тими думками та почуттями, які він хоче донести до читача. Описуючи бойові дії, тисячі людських смертей та гнітюче панування страху серед населення, автор використовує велику кількість похмурих та «знебарвлених» кольорів, відтінків, які несуть негативну конотацію. Однак, при рідкісних, але яскравих моментах піднесення людського духу, зафіксовано вкраплення яскравих, сонячних кольорів, які вселяють у героїв роману надію та віру у краще майбутнє.

Розглянемо аксіологічне навантаження кольорів у романі «По кому подзвін». Як свідчать проаналізовані дані, переважно негативну конотацію мають червоний (32 приклади), чорний (27) та такий аспект кольору, як насиченість (38). Здебільшого позитивна конотація притаманна брунатному (27 прикладів) і зеленому (20) кольорам та яскравості (22). І Найчастотніший сірий колір використовується як з позитивною (30 прикладів), так і з негативною (39 прикладів) конотацією (див. Таблицю 4).

У Середньовічній Європі сірий вважався кольором пилу та праху, який нагадував смертним про швидкоплинність їхнього існування. Тож не дивно, що в більшості випадків Е. Гемінгвей використовує цей колір для опису мерців або зброї та техпіки, які спричиняють смерть: *He lay there, his face waxy gray against the cement sidewalk, his hands bent under him as they had been in the car* (2, с. 209); *Robert Jordan held the gray-painted grenade in his hands, trying the bend of the cotter pin with his thumbnail* (2, с. 350). Так само з негативною конотацією автор використовує сірий відтінок для змалювання навколишньої природи,

яка ніби нагадує читачу про настрої та емоції, що панували в той час серед бійців: *Andres and Gomez were already gone and he stood there a moment looking up the road and at the mountain tops beyond that showed now in the first gray of the daylight* (2, с. 390); *The fascists had attacked and we had stopped them on that slope in the gray reeks, the scrub pines and the gorse of the Guadarrama hillsides* (2, с. 204).

Табл. 4

Оцінка кольоропозначень у романі «По кому подзвін»

Table 4

An analysis of colour symbolism in the novel “For Whom the Bell Tolls”

Аспекти кольору	Оцінка		
	позитивна	негативна	нейтральна
Колір	156	146	29
Сірий	30	39	8
Брунатний	27	12	3
Білий	21	8	3
Чорний	3	27	1
Червоний	9	32	5
Зелений	20	-	1
Блакитний/Синій	14	3	2
Жовтий	15	17	1
Хакі	3	3	3
Золотистий	7	2	-
Сріблястий	3	1	2
Пурпуровий	2	-	-
Помаранчевий	1	-	-
Брудний	-	2	-
Рожевий	1	-	-
Насиченість	5	38	-
Яскравість	22	-	1
Разом	183	184	30

З іншого боку, сірий колір вважається також кольором стабільності та стійкості. Автор неодноразово змальовує цим відтінком масть коней, які в період бойових дій на бездоріжжі, де не могла проїхати транспортна техніка, були найвідданішими помічниками вояків: *he saw the big gray horse sit quietly down beside him as though it were a horse in a circus* (2, с. 429). Е. Гемінвей надає сірому позитивної конотації також при змалюванні портретів найближчих та найрідніших людей головного героя, товаришів, на яких Роберт міг покластися під час важких буднів війни: *She was looking into his face and smiling and he noticed she had fine gray eyes* (2, с. 37);

Брунатний колір Е. Гемінгвея як правило використовує для опису зовнішності людини, а саме Марії (забарвлення шкіри обличчя, кольору очей, волосся тощо): *Her teeth were white in her brown face and her skin and her eyes were the same golden tawny brown* (2, с. 27); *She sat down the flat iron platter in front of him and he noticed her handsome brown hands* (2, с. 27). Одним із відтінків брунатного, що доволі часто зустрічається в романі, є колір засмаги: *She*

could not hear what Pilar was saying, but as she smiled at Robert Jordan she blushed dark under the tawny skin and then she smiled at him again (2, с. 102); *With the sun shining on her hair, tawny as wheat, and on her gold-brown smooth-lovely face and on the curve of her throat he bent her head back and held her to him and kissed her* (2, с. 142).

З давніх-давен зелений колір асоціювався з рослинністю, яка, своєю чергою, означала постійне джерело життя У досліджуваному романі автор вирішив не відходити від основного значення відтінку й зображує за допомогою нього оточуючу рослинність, яка на тлі війни, страждання та смерті мала знаменувати прорив життєдайної сили: *He crossed the stream, picked a double handful, washed the muddy roots clean in the current and then sat down again beside his pack and ate the clean, green leaves and the crisp, peppery-tasting stalks* (2, с. 13); *The grass was green where he sat and there were meadow flowers in it* (2, с. 129); *Robert Jordan looked down the green slope of the hillside to the road and the bridge* (2, с. 435).

Червоний колір насамперед асоціюється з кров'ю, поряд із якою завжди йдуть біль, страждання та нещастя. Такого значення набуває ця яскрава барва й у Е. Гемінгвея. У романі червоний колір зустрічається здебільшого при описі людей, які постраждали внаслідок війни, особливості їхньої зовнішності: *He has the lace of Ingles, look. With a red face and blond hair and blue eyes* (2, с. 285); *The soldiers who like to wear uniforms, who like to strut and swagger and wear red-and-black scarves* (2, с. 216); *His voice was thick and his eyes were red and bleary* (2, с. 154); *The gypsy looked cold, his dark face was drawn with the cold and his hands were red* (2, с. 160).

Водночас, автор неодноразово підкреслює важливість для головного героя Червоної армії, частиною якої він і є. Це зумовлює позитивну конотацію використання червоного кольору: *I have seen the Red planes when they were something serious* (2, с. 163); *With the Red star of the army and in favor of the Republic* (2, с. 180).

Чорний, як правило, несе у романі негативне навантаження, оскільки він часто використовується для опису одягу вояків, які приносять із собою війну, смерть та страждання. З іншого, на тлі такого негативу різні предмети в деяких ситуаціях спалахують яскравішими барвами: *He was riding a big gray gelding and he wore a khaki beret, a blanket cape like a poncho, and heavy black boots* (2, с. 228); *This man had short gray hair and a gray stubble of beard and wore the usual black smock buttoned at the neck* (2, с. 60); *Robert Jordan saw a woman of about fifty almost as big as Pablo, almost as wide as she was tall, in black peasant skirt and waist, with heavy wool socks on heavy legs, black rope-soled shoes and a brown face like a model for a granite monument* (2, с. 37).

Насиченість використовується у романі задля відтворення сумного, гнітючого настрою війни: *For*

him it was a *dark* passage which led to nowhere, then to nowhere, then again to nowhere, always and forever to nowhere, heavy on the elbows in the earth to nowhere, *dark*, never end to nowhere... (2, с. 143). Також автор використовує насиченість для змалювання людей, їхнього одягу, рис обличчя та зовнішності загалом: *She could not hear what Pilar was saying, but as she smiled at Robert Jordan she blushed dark under the tawny skin and then she smiled at him again* (2, с. 102); *He thought her brown face looked pallid and the skin sallow and that there were dark areas under her eyes* (2, с. 137); *Maria caught him finally and brought him back, shivering, trembling, his chest dark with sweat, the saddle down...* (2, с. 416).

Яскравість у романі має лише позитивну конотацію. Попри незначну кількість уживань, цей аспект кольору кидає виклик тому похмурому настрою, який панує у творі: *There were jagged pieces of steel on the bridge with their bright, new lorn edges and ends and these were all over the road* (2, с. 411); *He saw the squirrel's eyes, small and bright, and watched his tail jerk in excitement* (2, с. 397); *The dial showed bright in the darkness that the road made* (2, с. 82); *The suin was bright on the snow and it was melting fast* (2, с. 247).

Загалом, кількість уживань кольоропозначень із негативною оцінкою (46,3%) є майже рівною з кількісно уживань кольоропозначень із позитивною оцінкою (45,8%). Очевидно Е. Гемінгвей дає читачеві змогу побачити як темні, так і світлі сторони подій того часу; він намагається показати, що у світі позитивне та негативне ідуть поруч і, навіть якщо в житті наступила чорна смуга, їй на зміну обов'язково прийде світла.

Третім етапом аналізу було виявлення концептуальної організації об'єктів кольоропозначень в обох романах. Для цього ми послуговувались запропонованими в когнітивній лінгвістиці поняттями «концептосфера» й «домен». Ми використовуємо термін «концептосфера» для позначення концептуального простору, необхідного для ідентифікації значення мовної одиниці (у нашому випадку тієї, що називає об'єкт кольоропозначення), а термін «домен» для позначення конститuenta структури цього простору [29, с. 21].

Уся сукупність об'єктів кольоропозначень у творах Е. Гемінгвея «Прощавай, зброе!» та «По кому подзвін» належить до двох концептосфер – ЛЮДИНА та СВІТ, кожна з яких має свій принцип організації. До концептосфери ЛЮДИНА належать такі домени, як ЛЮДИНА ЯК ТАКА, ПРОФЕСІЯ/РІД ЗАНЯТЬ, ЧАСТИНИ ТІЛА та АРТЕФАКТИ. Складниками концептосфери СВІТ є домени ОБ'ЄКТИ ПРИРОДИ, ФЕНОМЕНИ ПРИРОДИ, ТВАРИНИ та РОСЛИНИ. Відношення між концептосферами та доменами відповідають відношенням, наявним між суб'єктом та предикатом базисних пропозиціональних схем (БПС).

Відношення між концептосферою ЛЮДИНА та доменом АРТЕФАКТИ є відношеннями каузатив-

ності акціональної БПС (ХТОСЬ-людина робить/створює ЩОСЬ-артефакти). Відношення між концептосферою ЛЮДИНА та доменом ЧАСТИНИ ТІЛА визначаються як відношення партитивності посесивної БПС (ХТОСЬ-ціле (людина) має ЩОСЬ-частину (частина тіла)). Відношення між концептосферою ЛЮДИНА та доменами ЛЮДИНА ЯК ТАКА і ПРОФЕСІЯ/РІД ЗАНЯТЬ відповідають відношенням специфікації ідентифікаційної БПС (ХТОСЬ-ідентифікатив (людина) є ХТОСЬ-специфікатор (людина як така, професія/рід занять)).

Відношення між концептосферою СВІТ та доменами ФЕНОМЕНИ ПРИРОДИ та ОБ'ЄКТИ ПРИРОДИ відповідають відношенням партитивності посесивної БПС (ЩОСЬ-ціле (світ) має ЩОСЬ-частину (об'єкти природи/феномени природи)). Відношення між концептосферою СВІТ та доменами РОСЛИНИ та ТВАРИНИ є відношеннями інклюзивності посесивної БПС (ЩОСЬ-контейнер (світ) містить ЩОСЬ/КОГОСЬ-вміст (рослини/тварини)).

Розглянемо докладно наповнюваність концептосфер та доменів у кожному з досліджуваних творів.

Що стосується роману «Прощавай, зброе!», то до домену АРТЕФАКТИ концептосфера ЛЮДИНА входять концепти, які позначають: предмети одягу та *аксесуари* (*white caps, white gown, gray-green uniform, black boots, yellow tunic*); *предмети побуту* (*white washbowls, red envelopes, gray leather boxes, black paper, white table, black trunks*); *продукти харчування* (*white meat, clear red wine, pale gray coffee, black bread, white cheese*); *тканини* (*dark red velvet, black satin, red plush*); *засоби пересування* (*gray motor-trucks, yellow mud-colored motor car, black boat*); *будівлі та їхні частини* (*gray houses, white cathedral, light room, bright amphitheatre, dark farmhouse*).

Домен ЧАСТИНИ ТІЛА, включає концепти, які позначають частини людського тіла: *white back, gray face, white mustache, yellow eyes, red nose, dark hand, pale face, shiny hair*.

Серед складників домену ЛЮДИНА ЯК ТАКА зустрічаються концепти, позначені загальними і власними назвами: *blonde English lady, gray-haired woman, white Gordini, gray Catherine, brown-faced man*.

Домен ПРОФЕСІЯ/РІД ЗАНЯТЬ включає в себе концепти, які позначають осіб із точки зору їхньої професійної діяльності: *red butchers, grey lieutenant-colonel, blonde nurse*.

Що стосується концептосфери СВІТ, то до ОБ'ЄКТИВ ПРИРОДИ ми відносимо певні об'єкти ландшафту: *green mountains, white road, gray lake, green fields, brown country*. До ФЕНОМЕНІВ ПРИРОДИ належать погодні явища, що не мають сталого форми (*yellow-white flash, black smoke, bright sunlight, orange ice*) та назви частин доби (*black nights, dark mornings, bright evening*).

Домени ТВАРИНИ та РОСЛИНИ об'єктивуються у творі назвами представників фауни (*gray cat*

purplish black horse) та флори (*green apple trees, black forest, dark green leafy branches*).

Як свідчать підрахунки (див. Таблицю 5), найбільш кількісно представленою є концептосфера **ЛЮДИНА** (62,2% усіх об'єктів кольоропозначень). У її межах переважають складники домену АРТЕФАКТИ (66,7% цієї концептосфери). Концептосфера **СВІТ** налічує 37,8% об'єктів кольоропозначень, причому найчастотнішими тут є об'єкти, які належать до домену ОБ'ЄКТИ ПРИРОДИ (55,7% цієї концептосфери). Тож очевидно, що, хоча об'єкти концептосфери **ЛЮДИНА** домінують, не можна стверджувати, що за допомогою кольорів автор зображує переважно людей. Навпаки, внутрішній світ і переживання героїв часто передаються через хроматичні характеристики об'єктів навколишньої природи та предметів, створених людиною.

Табл. 5

**Об'єкти кольоропозначень у романі
«Прощавай, зброє!»**

Table 5

**The objects of colour symbolism in the novel
“A Farewell to Arms”**

Концептосфери та домени	Кількість прикладів	
	абсолютна	у відсотках
ЛЮДИНА	130	62,2
АРТЕФАКТИ	86	41,1
ЧАСТИНИ ТІЛА	29	13,9
ЛЮДИНА ЯК ТАКА	12	5,8
ПРОФЕСІЯ/РІД ЗАНЯТЬ	3	1,4
СВІТ	79	37,8
ОБ'ЄКТИ ПРИРОДИ	44	21,1
ФЕНОМЕНИ ПРИРОДИ	26	12,4
РОСЛИНИ	5	2,4
ТВАРИНИ	4	1,9
Разом	209	100

Об'єкти кольоропозначень в романі «По кому подзвін» розподіляються по таких же концептосферах і доменах, які, проте, відрізняються за якісною та кількісною представленістю.

Серед складників домену ЧАСТИНИ ТІЛА концептосфери **ЛЮДИНА** зустрічаються концепти, об'єктивовані назвами різноманітних частин тіла. Найчастіше у проаналізованому матеріалі зафіксовано обличчя (*the face the color of burnt gold, gray face, red face, tawny brown face*); волосся (*golden brown hair, sun-burned hair, blond hair, gray-streaked hair*), очі (*yellow eyes, bright squirrel's eyes, red bleary eyes, yellow-brown eyes*). Інші частини тіла, такі як голова, ноги, руки, зуби, шкіра, вуса, борода мають набагато меншу частотність (*mahogany-colored head, red hands, white teeth, bristly yellow moustache, pale gold skin, blue lips*).

До домену АРТЕФАКТИ входять концепти, які позначають: одяг та взуття героїв (*blue mechan-*

ic jumper, khaki shirts, gray high-buttoned jacket, gray herdsman's breeches, black riding boots); військовий транспорт та засоби пересування (*silver plane, gray bulk of the empty trucks, yellow-soft motorcycle, yellow bright tank*); військове спорядження, зброю та її частини (*blued steel barrel of the automatic rifle, shiny bayonet, graypainted grenade, bright saber*); їжу та предмети побуту (*red-and-blue pencil, black milk, red wine sauce, rosy-looking dish, light brown coffee*); матеріали (*green celluloid, blackened leather, brown metal*); будівлі та споруди (*gray-painted metal bridge, dark building, purple swelling of the tent*).

До складу домену ЛЮДИНА ЯК ТАКА в романі належать концепти, об'єктивовані переважно загальними назвами, хоча зрідка зустрічаються і власні: *brownfaced man, black lady, black Augustin, blond foreigner, dark women, gray-headed Jordan*.

Домен ПРОФЕСІЯ/РІД ЗАНЯТЬ включає концепти, які відповідають назвам військових професій людей, котрі проходять службу в Червоній армії: *Red soldiers, Red army*.

Складниками домену ОБ'ЄКТИ ПРИРОДИ концептосфери **СВІТ** є концепти, які відповідають різноманітним водним об'єктам (*clear stream, black and gray geyser*); небу та небесним тілам (*thick gray sky, white clouds, faintly yellow sun*); та об'єктам ландшафту (*yellow high plateau, yellow road, gray rocks, dark field, green lawns*).

Домен ФЕНОМЕНИ ПРИРОДИ в романі «По кому подзвін» представлений досить широко і включає в себе концепти, які позначають явища, котрі не мають сталої просторової форми, та частини доби (*white cleanness, bright snow, yellow night, gray evening*).

Домен ТВАРИНИ включає в себе назви представників фауни (*gray ball of birds, black cat, tanned skin of the sheep*), причому головна увага приділяється у творі коням та частинам їхнього тіла (*gray horse, sweat-darkened flanks of the horses, gray neck of the horses, white-faced bay stallion*).

Домен РОСЛИНИ об'єктивується в романі назвами представників флори та їхніх частин: *whiteness of the trees, green leaves, black poplars, muddy roots, dark line of the pines*.

Проведені підрахунки (див. Таблицю 6) дозволяють стверджувати, що найбільш кількісно представленою є концептосфера **ЛЮДИНА**, яка налічує 63,0% усіх об'єктів кольоропозначень. Серед складників цієї концептосфери переважають домени ЧАСТИНИ ТІЛА та АРТЕФАКТИ (45,6% та 42,8% об'єктів цієї концептосфери відповідно). Концептосфера **СВІТ** налічує 37% об'єктів кольоропозначень, найчастотнішим доменом якої є ОБ'ЄКТИ ПРИРОДИ (42,2% об'єктів цієї концептосфери). Таким чином, при наданні хроматичних характеристик автор, насамперед, звертає увагу на людину з особливостями будови її тіла та на речі, створені нею.

Табл. 6
**Об'єкти кольоропозначень у романі
«По кому подзвін»**

Table 6
**The objects of colour symbolism in the novel
“For Whom the Bell Tolls”**

Концептосфери та домени	Кількість прикладів	
	абсолютна	у відсотках
ЛЮДИНА	250	63,0
ЧАСТИНИ ТІЛА	114	28,7
АРТЕФАКТИ	107	27,0
ЛЮДИНА ЯК ТАКА	19	4,8
ПРОФЕСІЯ/РІД ЗАНЯТЬ	10	2,5
СВІТ	147	37,0
ОБ'ЄКТИ ПРИРОДИ	62	15,6
ТВАРИНИ	35	8,8
ФЕНОМЕНИ ПРИРОДИ	31	7,8
РОСЛИНИ	19	4,8
Разом	397	100

3. ВИСНОВКИ

Порівняльний аналіз колірних систем романів Е. Гемінгвея «Прощавай, зброе!» та «По кому подзвін» дозволяє зробити такі висновки.

Відсоткове співвідношення трьох аспектів кольору (тон, яскравість та насиченість) свідчить про те, що в обох творах чільне місце посідає позначення тону. Водночас, існує відмінність у частотності вживання цих трьох аспектів, оскільки в романі «По кому подзвін» кількість уживань позначень тону становить 81,3%, що майже на 12% більше, аніж у «Прощавай, зброе!». Щодо насиченості та яскравості, то у «Прощавай, зброе!» вони становлять 22% і 7,2% відповідно. Кількість цих аспектів у романі «По кому подзвін» є дещо меншою 10,9% та 5,7%. Вочевидь, у першому романі автор здебільшого використовує тон, який залежно від ситуації підкріплюється позначеннями або насиченості, або яскравості відтінку. На противагу першому роману, у другому кількість уживань тону переважає зі значним відривом, що може пояснюватися тим, що письменник розфарбовує світ твору лише чітко окресленими барвами.

Наступним предметом для порівняння постає палітра найчастіше використовуваних кольорів. У романі «Прощавай, зброе!» для опису подій автор використовує 11 кольорів, у романі «По кому подзвін» ця кількість становить 15 одиниць. В обох романах автор вдається до використання одних і тих самих частотних барв (біла, сіра, червона, чорна та брунатна). Проте, якщо у «Прощавай, зброе!» найчасточнішими у білий (19,6%) та червоний (12,0%) кольори, то у «По кому подзвін» місце білого (7,7%) поряд в червоному (13,6%) займає сірий (19,4%). Цей факт можна пояснити тим, що у першому романі Е. Гемінгвея, насамперед, намагається донести до читача світле та чисте почуття головного героя

Фредеріка Генрі до медсестри Кетрін Барклі на тлі війни, людських смертей та бід народу Італії під час Першої світової війни. У другому ж творі автор віддає перевагу опису трагізму та сірості важких бойових буднів, під час яких молодий офіцер Роберт Джордан відкриває для себе інші, яскравіші грані людського існування: кохання до прекрасної Марії, цінність людського життя та його швидкоплинність. Оскільки сюжетна лінія обох творів щільно переплітається з таким страшним явищами як війна та смерть, не дивує той факт, що автор вдається до вживання такого аспекту кольору, як насиченість, здебільшого представленого кольоропозначенням dark. Це й зумовило велику кількість прикладів його використання як у романі «Прощавай, зброе!» (80,6% від усіх описів насиченості), так і у романі «По кому подзвін» (81,8%). Щодо інших колірних відтінків, то їхнє відсоткове співвідношення знаходиться майже в рівних пропорціях: брунатний 11,0% («Прощавай, зброе!») та 10,5% («По кому подзвін»); чорний 7,7% («Прощавай, зброе!») та 7,4% («По кому подзвін»); зелений 4,9% («Прощавай, зброе!») та 5,2% («По кому подзвін»); блакитний/синій 3,8% («Прощавай, зброе!») та 4,7% («По кому подзвін»). Значну різницю становить лише використання жовтої барви – 8,3% у романі «По кому подзвін» та 2,9% у «Прощавай, зброе!». Якщо в першому творі жовтий колір подекуди з'являвся лише в описі об'єктів природи, то у другому автор досить часто змальовує забарвлення вибухів та спалахів, основу яких і становить жовтий відтінок.

Що стосується аксіологічного навантаження кольорів, то в романі «Прощавай, зброе!» переважають кольори з позитивною конотацією. На відміну від нього, у романі «По кому подзвін» не спостерігається значної відмінності між кількістю вживань кольоропозначень із позитивною та негативною оцінкою. Серед найчастотніших кольорів із позитивним навантаженням у романі «Прощавай, зброе!» домінують білий, брунатний, зелений, блакитний та жовтий кольори; серед найтиповіших кольоропозначень твору «По кому подзвін» позитивною оцінкою характеризуються брунатний та зелений кольори. Щодо негативної конотації часто вживаних кольоропозначень, то в першому творі вона притаманна сірому та чорному кольорам, а у другому – червоному та чорному. Насиченість відтінку в обох романах несе в собі переважно негатив, а яскравість – позитив. У кожному з творів Е. Гемінгвея використовує кольори з амбівалентною оцінкою. У «Прощавай, зброе!» таким кольором є червоний (10 прикладів позитивна, 15 прикладів негативна конотація), а у романі «По кому подзвін» тоном із такою подвійною оцінкою є сірий (30 прикладів позитивна, 39 прикладів негативна конотація). Тепер детальніше розглянемо відмінності і схожості в оцінці домінантних кольорів обох романів.

Використання червоного кольору в обох романах є неоднозначним. У романі «Прощавай, зброє!» письменник нерідко застосовує цей відтінок для позначення забарвлення вина. Водночас, автор не забуває наголошувати на тому, що червоний колір є кольором крові та страждань. Таке символічне значення стало спільним для обох творів.

Сірий колір не набуває позитивного навантаження у «Прощавай, зброє!». Тут автор звертається до головного значення цього відтінку, як чогось нецікавого, банального та нудного. Саме тому сірий є або аксіологічно нейтральним, або несе негативну конотацію. У романі «По кому подзвін» з'являється глибший погляд на цей колір. З одного боку, будучи мертвим кольором, сірий використовується для опису мерців, зброї, техніки та місцин, де перебували солдати. З іншого боку, несучи в собі відчуття стабільності та впевненості, цей відтінок неодноразово застосовується при змалюванні коней, вірних помічників та друзів солдат.

Брунатний колір, символ стабільності, непохитності та впевненості, яку першому, так й у другому творі має позитивну конотацію. Однак, якщо у «Прощавай, зброє!» Е. Гемінгвей застосовує цю барву для опису оточення головного героя, то у «По кому подзвін» брунатний найчастіше зустрічається у портретах людей, а саме описує колір їхньої шкіри. Особливістю є поява такого відтінку брунатного, як колір засмаги.

Будучи кольором рослинності, юності, веселості й надії, зелений відтінок підкреслює проблиски щастя та сподівань на закінчення війни. В обох творах автор описує навколишню природу, її свіжість та красу саме із застосуванням позитиву зеленої барви.

Одним із найуживаніших кольорів із негативною конотацією є чорний. Цей колір є символом хаосу, він несе в собі смуток та похмурість. Неодноразово чорна барва нагадує читачеві про важкість часів війни, смерть та страждання людей у текстах обох романів. Проте, у «Прощавай, зброє!» автор досить часто звертається до позитивної символічної сторони цього відтінку для позначення жіночності, краси, а також витонченості природи.

Щодо таких аспектів кольору, як насиченість та яскравість, то їхнє застосування обумовлено однаковим емоційним навантаженням в обох романах. Якщо брати до уваги насиченість, то як у першому, так і в другому творі вона використовується для створення сумного та гнітючого настрою війни. Яскравість, своєю чергою, має позитивну конотацію і виражається здебільшого сонячними, світлими прикметниками. Як у «Прощавай, зброє!», так і в «По кому подзвін» позначення яскравості кидають виклик загальному смутку та похмурості твору.

Загальне співвідношення позитивно і негативно конотованих кольоропозначень у досліджуваних творах свідчить про те, що роман «Прощавай,

зброє!» створює позитивніше враження, ніж «По кому подзвін», що досягається в тому числі й за рахунок колірної палітри.

Порівнюючи концептуальну організацію об'єктів кольоропозначень в обох романах, можна відзначити однаковий принцип її організації. Найвні дві концептосфери (**ЛЮДИНА** та **СВІТ**), складниками яких постають домени **ЛЮДИНА ЯК ТАКА**, **ПРОФЕСІЯ/РІД ЗАНЯТЬ**, **ЧАСТИНИ ТІЛА** та **АРТЕФАКТИ** для концептосфери **ЛЮДИНА**, та **ОБ'ЄКТИ ПРИРОДИ**, **ФЕНОМЕНИ ПРИРОДИ**, **ТВАРИНИ** та **РОСЛИНИ** для концептосфери **СВІТ**.

В обох романах найбільш кількісно представлена є концептосфера **ЛЮДИНА** (66,7% в романі «Прощавай, зброє!» та 63,0% в романі «По кому подзвін»). Проте спостерігаються відмінності у частотності вживання об'єктів, які належать до складників цієї концептосфери. У романі «Прощавай, зброє!» переважає домен **АРТЕФАКТИ** (66,7% об'єктів цієї концептосфери), а у творі «По кому подзвін» наповнюваність доменів **ЧАСТИНИ ТІЛА** та **АРТЕФАКТИ** є майже однаковою (45,6% та 42,8% об'єктів концептосфери **ЛЮДИНА** відповідно). Це може пояснюватися тим, що у першому романі письменник приділяє більше уваги кольорам предметів, створених людиною, що певним чином визначають вчинки героїв, у той час, як у другому до фокусу уваги більше потрапляє сама людина, частини її тіла, що пов'язано з численними описами зовнішності героїв.

Домен **ЛЮДИНА ЯК ТАКА** в обох романах має приблизно рівну представленість: у «По кому подзвін» 7,6% об'єктів, у «Прощавай, зброє!» 9,3% об'єктів концептосфери **ЛЮДИНА**. Домен **ПРОФЕСІЯ/РІД ЗАНЯТЬ** представлений найменшою кількістю об'єктів у обох творах. Проте, якщо в романі «Прощавай, зброє!» цей домен містить хроматично забарвлені описи представників трьох різних професій, то в романі «По кому подзвін» подаються кольорові характеристики лише військових професій, а саме солдатів республіканської Червоної армії. Цей феномен можна пояснити тим, що у другому романі автор зосереджує увагу читача саме на воєнних подіях того часу, головними учасниками яких є військові.

Концептосфера **СВІТ** налічує 37% усіх об'єктів кольоропозначень у романі «По кому подзвін» та 37,8% об'єктів роману «Прощавай, зброє!». В обох творах найбільш кількісно представленим виявився домен **ОБ'ЄКТИ ПРИРОДИ** (42,2% та 55,7% цієї концептосфери відповідно). У романі «Прощавай, зброє!» спостерігається дещо більша кількість уживань об'єктів цього домену, оскільки автор при описі навколишнього світу фокусується на пейзажах, на тлі яких розгортаються основні події твору. Значна відмінність спостерігається й у частотності вживання наповнювачів і н ш і х доменів цієї концептосфери. Друге місце за кількісно прикладів у рома-

ні «Прощавай, зброе!» посідає домен ФЕПОМЕНИ ПРИРОДИ (32,9%), у той час, як у романі «По кому подзвін» другим за частотністю є домен ТВАРИНИ (23,8%). Це може бути пов'язаним із тим, що в першому творі письменник більше уваги приділяє явищам природи, що супроводжували воєнну кампанію, у другому ж він частіше зображує представників фауни, а саме приручених людиною коней. Як уже зазначалось, коні в романі «По кому подзвін» постають не лише засобами пересування солдатів. Вони є вірними помічниками вояків, їхньою опорою під час тяжких військових буднів. Про помітно більшу увагу Е. Гемінгвея до світу живої природи в романі «По кому подзвін» свідчить і вдвічі більша відносна частотність уживань хроматичних ознак рослин

(13% об'єктів) порівняно з романом «Прощавай, зброе!» (6,3%).

Підводячи загальний підсумок порівняльного аналізу, можна зробити висновок, що системи об'єктів кольоропозначень в обох творах є в цілому ідентичними. Проте, якщо в романі «Прощавай, зброе!» кольоровими постають, насамперед, штучно створені людиною об'єкти, то в романі «По кому подзвін» пензель письменника використовує барви здебільшого для опису людей.

Перспективу у дослідження вбачаємо у залученні до порівняльного аналізу кольоросистем інших творів Е. Гемінгвея, що дозволить виявити домінуючі барви творчості письменника загалом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Босак, Н. & Копусь, О. (2021). *Кольорова палітра збірки поезій Ліни Костенко «Річка Геракліта»*. Українська словесність у полікультурно-освітньому просторі сьогодення: збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції, 23-24 вересня. Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 24–30.
2. Братиця, Г. Г. (2021). *Лексико-семантичні та стилістичні особливості функціонування колоронімів у творах В. Борхерта*. (Автореф. канд. філол. наук). Запорізький національний університет.
3. Веретільник, Т.І., Мисник, Л.Д., Капітан Р.Б., Мамонов Ю.П., & Манзюра О.В. (упоряд). (2020). *Основи теорії кольору. Навчально-методичний посібник для здобувачів освітнього ступеня бакалавра спеціальності 186 «Видавництво та поліграфія» усіх форм навчання*. Черкаси : ЧДТУ.
4. Жаботинська, С. А. (2019). Семантика лінгвальних мереж у навчальному комбінаторному тезаурусі. *Studia Philologica. Філологічні студії*, 13, 17–27. <https://doi.org/10.28925/2311-2425.2019.13.3>
5. Іттен, Й. (2022). *Мистецтво кольору. Суб'єктивний досвід і об'єктивне пізнання як шлях до мистецтва*. Київ: Арт Наас.
6. Капран, О. В. (2023). Аспекти впливу колірної рішення на сприйняття живописного твору. *Слобожанські мистецькі студії*, 1, 14–17. <https://doi.org/10.32782/art/2023.1.3>
7. Ковбасюк, Л. А. (2004). *Семантичний та функціональний аспекти одиниць вторинної номінації з компонентом «кольороназва» в сучасній німецькій мові*. (Автореф. канд. філол. наук). Херсонський державний університет.
8. Критенко, А. П. (1993). Семантична структура назв кольорів в українській мові. *Славістичний збірник*, 105–113.
9. Кулікова Т. В., & Малець, А. О. (2022). Функціонально-стилістичне навантаження кольороназв у поезії Василя Симоненка. *Philological sciences / Colloquium-journal*, 35(158), 41–44.
10. Мисливець, Д. (2021). Лінгвокультурна природа назв на позначення чорного кольору в поезиї Ю. Андруховича. *Магістерський науковий вісник*, 36, 145–148.
11. Мишко, С. П. (2020). Кольорові метафори в науково-фантастичних творах Р. Бредбері. *Український літературознавчий журнал*, 9(3), 14–25.
12. Науменко, Н. В. (2000). Залежність образності кольороназви від її словоформи. *Наукові записки*, 18: Філологічні науки, 43–45.
13. Приходько, В. Б. (2018). Рецепція кольору в іншомовному дискурсі: теоретичний аспект. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*, 2(16), 279–283.
14. Рубцов, І. В. (2013). Колірна номінація у мовній картині світу студентів США. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*, 1072, 54–58.
15. Саїк, А. В. (2022). Характеристика словотвірних парадигм і гнізд з вершинним компонентом кольоропозначень в збірці «Знамення калини» Наталки Нікуліної. *Львівський філологічний часопис*, 11, 203–209.
16. Сидоренко, Л. В. (2021). Кольорова палітра в Dandelion Wine: поетичний вимір. *Актуальні питання літературознавства*, 6(2), 15–25.
17. Сушко, Т. А. (2021). Колір як символ у творах Р. Бредбері: когнітивний підхід. *Науковий вісник*, 9(3), 34–45.
18. Фроляк, Р. Г. (2016). Концептуалізація кольору в українській мові: когнітивно-семантичний аналіз. *Лінгвістичні дослідження*, 1, 19–34.
19. Хитріна, М. (2004). Сучасний навчальний документ: проблеми та інновації. *Рідна школа*, 2, 9–11.
20. Хоменко, Л. А. (2013). Семантичні особливості кольоропозначень у фразеології української мови. *Мовознавчі студії*, 2, 68–82.
21. Шуст, Л. М. (2023). Кольористична семантика в ранній поезії Максима Рильського. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія*, 3, 98–102.

22. Яворська, Г.М. (1999). Мовні концепти кольору. *Мовознавство*, 2-3, 42–50.
23. Amna Anwar Khan (2024). Color Symbolism in Medieval and Safavid Manuscripts and in Islamic Aesthetics: A Historical and Comparative Analysis. *Al-NASR*, 3(3), 33–46.
24. Berlin, B. & Kay, P. (1969). *Basic Color Terms, Their Universality and evolution*. L. A., CA: Berkeley.
25. Faqebdulla, B. (2023). The Impact of Color Symbolism on Using Color Idioms in English and Kurdish Languages. *Zanco Journal of Humanity Sciences*, 27(5), 361–379. <https://doi.org/10.21271/zjhs.27.5.23>
26. Jalilzada, A. (2025). Color-Indicating Idioms in English: Semantics, History, and Syntactic Patterns. *Global Spectrum of Research and Humanities*, 2(5), 82–92. <https://doi.org/10.69760/gsrh.0250205010>
27. Jingxuan Xu (2025). The Influence of Language on Color Perception. *Communications in Humanities Research*, 75(1), 35–39. <https://doi.org/10.54254/2753-7064/2025.HT25744>
28. Maule J., Skelton A.E., Franklin, A. (2023). The development of color perception and cognition. *Annual review of psychology*, 74, 87–111.
29. Pavkin, D. (2022). Reading riddles aright: a cognitive linguistic analysis of English and Ukrainian riddles. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*, 95, 20–28.
30. Pu Meng (2022). A Language and Culture Comparative Study of Three Primary Colors in English and Chinese Idioms and Usual Expressions from the Perspective of Metaphorical Cognition. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 637, 241–245.
31. Scard, S. (1946). The Use of Color in Literature. In *A Survey of Research*. The American Philosophical Society. (pp. 163–203). Philadelphia, PA: Blanchard and Lea.
32. Yi Fei (2024). The Influence of Language on Color Cognition in Different Cultural Backgrounds. *Proceedings of 3rd International Conference on Interdisciplinary Humanities and Communication Studies*, 129–134.
33. Zhabotynska, S. (2020). The active learner's construction-combinatory thesaurus: user-driven principles of compiling (a cognitive linguistic approach). *Cognition, communication, discourse*, 21, 93–107. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2020-21-07>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

34. Hemingway, E. (1929). *A Farewell To Arms*. New York, NY: Charles Scribner's sons.
35. Hemingway, E. (1940). *For Whom the Bell Tolls*. Philadelphia, PA: The Blakiston Company.

Стаття надійшла до редакції 17.01.2026

Стаття рекомендована до друку 10.03.2026

Стаття опублікована 29.05.2026

Dmytro Pavkin – Ph.D. in Linguistics, Associate professor, Department of English Philology and Methods of Teaching English, Bohdan Khmelnytsky National University e-mail: zlata-78@ukr.net; ORCID: 0000-0002-9321-9591; GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com.ua/citations?user=_ojIqEcAAAAJ&hl=uk; RESEARCH GATE: <https://www.researchgate.net/scientific-contributions/Dmytro-Pavkin-2264992777>

COLOR IN “A FARWELL TO ARMS” AND “FOR WHOM THE BELL TOLLS” BY E. HEMINGWAY: A COMPARATIVE COGNITIVE LINGUISTIC ANALYSIS

The article offers a comprehensive comparison of semantic and cognitive linguistic properties of color terms in the novels *A Farewell To Arms* and *For Whom the Bell Tolls* by E. Hemingway. The methodology leveraged in the paper combines key procedures of semantic, contextual, and conceptual kinds of analysis. The first stage of the research aimed to reveal peculiarities and frequency of usage of three aspects of color (hue, saturation, brightness) and certain colors in each novel. In both of them, hue dominates. Despite differences in the number of the used hues, their relative frequency is similar, manifesting the prevalence of white, gray, red, black, and brown colors. During the second stage, the axiological charge of color terms in E. Hemingway's novels was analyzed. As we have established, positively charged colors prevail in *A Farewell To Arms*, whereas *For Whom the Bell Tolls* doesn't display a significant discrepancy between the usage of color terms with positive and negative connotations. In the former novel, white, brown, green, blue, and yellow colors have positive evaluation, while in the latter, the same is true of brown and green. Negative charge is symptomatic of gray in black in *A Farewell To Arms* and red and black in *For Whom the Bell Tolls*. In both novels, saturation is mostly negatively charged, whereas brightness is charged positively. At the third stage, the conceptual organization of colored objects in both novels was analyzed. To do that, we applied the notions of conceptual sphere and domain used in cognitive linguistics in combination with basic propositional schemas (BPS). This conceptual organization proved to be similar for both novels, where colored objects from the domains BODY PARTS and ARTEFACTS within the conceptual sphere HUMAN dominate. Generally, color schemes of E. Hemingway's novels *A Farewell To Arms* and *For Whom the Bell Tolls* were found to be essentially similar in their qualitative and quantitative parameters.

Key words: *basic propositional schema, brightness, color, color term, colored object, conceptual sphere, domain, hue, saturation.*

REFERENCES

1. Bosak, N., & Kopus', O. (2021). *Kol'orova palitra zbirky poezij Liny Kostenko "Richka Heraklita" [Range of colors in the collection of poems "Heraclitus' River" by Lina Kostenko]*, Proc. of the Int. Sci. conf. "Ukrains'ka slovesnist' u polikul'turno-osvith'nomu prostori s'ohodennia" Sept 23-24. (pp. 24-30). Odesa: Pivdenoukrains'kyj natsional'nyj pedahohichnyj universytet imeni K. D. Ushyns'koho. (in Ukrainian)
2. Bratysia, H. H. (2021). *Leksyko-semantychni ta stylistychni osoblyvosti funkcionuvannia koloronimiv u tvorakh V. Borkherta* (Dys. kand. filol. nauk) [Lexical-semantic and stylistic peculiarities of color terms' functioning in W. Borchert's works (Philology PhD thesis synopsis)]. Zaporiz'kyj natsional'nyj universytet, Zaporizhzhia. (in Ukrainian)
3. Veretil'nyk, T.I., Mysnyk, L.D., Kapitan R.B., Mamonov Yu.P., & Manziura O.V. (uporiad) [Eds.]. (2020). *Osnovy teorii kol'oru [Basics of the theory of color]. Navchal'no-metodychnyj posibnyk dlia zdobuvachiv osvith'oho stupenia bakalavra spetsial'nosti 186 «Vydavnytstvo ta polihrafiia» usikh form navchannia [A handbook for bachelor students of the speciality 186 "Publishing and printing industry"]*. Cherkasy : ChDTU Publ. (in Ukrainian).
4. Zhabotyns'ka, S. A. (2019). *Semantyka linhval'nykh merezh u navchal'nomu kombinatornomu tezaurusi [Semantics of lingual networks in an educational combinatory thesaurus]*. *Studia Philologica*, 13, 17-27. (in Ukrainian) <https://doi.org/10.28925/2311-2425.2019.13.3>
5. Itten, J. (2022). *Mystetstvo kol'oru. Sub'iektivnyj dosvid i ob'iektivne piznannia iak shliakh do mystetstva [The art of color. Subjective experience and objective learning as a path to art]*. Kyiv: Art Haas Publ. (in Ukrainian)
6. Kapran, O. V. (2023). *Aspekty vplyvu kolirnoho rishennia na spryjniattia zhyvopysnoho tvorcu [Aspects of influence of the color scheme on the perception of a painting]*. *Slobozhans'ki mystets'ki studii [Slobozhanshchyna art studies]*, 1, 14-17. (in Ukrainian) <https://doi.org/10.32782/art/2023.1.3>
7. Kovbasiuk, L. A. (2004). *Semantychnyj ta funktsional'nyj aspekty odynyts'vtorynnoi nominatsii z komponentom «kol'oronazva» v suchasnyj nimets'kij movi (Avtoreferat kandydatskoi dysertatsii) [Semantic and functional aspects of secondary nomination units with a "color term" component in modern German (Philology PhD thesis synopsis)]*. Khersons'kyj derzhavnyj universytet, Kherson. (in Ukrainian)
8. Krytenko, A. P. (1993). *Semantychna struktura nazv kol'oriv v ukrains'kij movi [Sematic structure of color terms in the Ukrainian language]*. *Slavistychnyj zbirnyk [Slavistic journal]*, 105-113. (in Ukrainian)
9. Kulikova T.V., & Malets', A.O. (2022). *Funktsional'no-stylistychni navantazhennia kol'oronazv u poezii Vasylia Symonenka [Functional and stylistic charge of color terms in Vasyl Symonenko's poems]*. *Philological sciences / Colloquium-journal*, 35(158), 41-44. (in Ukrainian)
10. Myslyvets', D. (2021). *Linhvokul'turna pryroda nazv na poznachennia chornoho kol'oru v poetytsi Yu. Andrukhovycha [Linguistic cultural nature of terms designating black color in Yu. Andrukhovich's poems]*. *Mahisters'kyj naukovyj visnyk [Master scientific journal]*, 36, 145-148. (in Ukrainian)
11. Myshko, S. P. (2020). *Kol'orovi metafory v naukovo-fantastychnykh tvorakh R. Bredberi [Color metaphors in science fiction works by Ray Bradbury]*. *Ukrains'kyj literaturoznavchyy zhurnal [Ukrainian journal of literary studies]*, 9(3), 14-25. (in Ukrainian)
12. Naumenko, N. V. (2000). *Zalezhnist' obraznosti kol'oronazvy vid ii slovoformy [Dependence of a color term's figurativeness on its word form]*. *Naukovi zapysky, 18: Filolohichni nauky [Scientific notes, 18: Philological sciences]*, 43-45. (in Ukrainian)
13. Prykhod'ko, V. B. (2018). *Retseptsiia kol'oru v inshomovnomu dyskursi: teoretychnyj aspekt [Perception of color in a foregin language discourse: a theoretical aspect]*. *Visnyk universytetu imeni Al'freda Nobelia. Serii «Filolohichni nauky» [Alfred Nobel University Journal. Philological sciences series]*, 2(16), 279-283. (in Ukrainian)
14. Rubtsov, I. V. (2013). *Kolirna nominatsiia u movnij kartyni svitu studentiv SShA [Color nomination in the linguistic image of the world of US students]*. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina [The journal of V.N. Karazin Kharkiv National University]*, 1072, 54-58. (in Ukrainian)
15. Saik, A. V. (2022). *Kharakterystyka slovotvirnykh paradyhm i hnidz z vershynnym komponentom kol'oropoznachen' v zbirtsi «Znamennia kalyny» Natalky Nikulinoi [Characteristics of word building paradigms and families with a color term as a topmost element in Natalka Nikulina's collection "The omen of snowball tree"]*. *L'vivs'kyj filolohichnyj chasopys [Lviv philological journal]*, 11, 203-209. (in Ukrainian)
16. Sydorenko, L. V. (2021). *Kol'orova palitra v Dandelion Wine: poetychnyj vymir [Color scheme in Dandelion Wine: a poetic dimension]*. *Aktual'ni pytannia literaturoznavstva [Topical issues of literary studies]*, 6(2), 15-25. (in Ukrainian)
17. Sushko, T. A. (2021). *Kolir iak symvol u tvorakh R. Bredberi: kohnityvnyj pidkhid [Color as a symbol in R. Brandury's works: a cognitive approach]*. *Naukovyj visnyk [Scientific journal]*, 9(3), 34-45. (in Ukrainian)
18. Froliak, R. H. (2016). *Kontseptualizatsiia kol'oru v ukrains'kij movi: kohnityvno-semantychnyj analiz [Conceptualization of color in the Ukrainian language: a cognitive semantic analysis]*. *Linhvistychni doslidzhennia [Linguistic researches]*, 1, 19-34. (in Ukrainian)
19. Khytrina, M. (2004). *Suchasnyj navchal'nyj dokument: problemy ta innovatsii [The contemporary educational document: problems and innovations]*. *Ridna shkola [Native school]*, 4, 9-11. (in Ukrainian)
20. Khomenko, L. A. (2013). *Semantychni osoblyvosti kol'oropoznachen' u frazeolohii ukrains'koi movy [Semantic properties of color terms in Ukrainian idioms]*. *Movoznavchi studii [Linguistic studies]*, 2, 68-82. (in Ukrainian)
21. Shust, L. M. (2023). *Kol'orystychna semantyka v rannij poezii Maksyma Ryl's'koho [Color semantics in Maxym Rylsky's early poems]*. *Slobozhans'kyj naukovyj visnyk. Serii: Filolohiia [Slobozhansky scientific journal. Philology series]*, 3, 98-102. (in Ukrainian)

22. Yavors'ka, H. M. (1999). Movni kontsepty kol'oru [Linguistic concepts of color]. *Movoznavstvo [Linguistics]*, 2-3, 42–50. (in Ukrainian)
23. Amna Anwar Khan (2024). Color Symbolism in Medieval and Safavid Manuscripts and in Islamic Aesthetics: A Historical and Comparative Analysis. *Al-NASR*, 3(3), 33–46.
24. Berlin, B. & Kay, P. (1969). *Basic Color Terms, Their Universality and evolution*. L. A., CA: Berkeley.
25. Faqeabdulla, B. (2023). The Impact of Color Symbolism on Using Color Idioms in English and Kurdish Languages. *Zanco Journal of Humanity Sciences*, 27(5), 361–379. <https://doi.org/10.21271/zjhs.27.5.23>
26. Jalilzada, A. (2025). Color-Indicating Idioms in English: Semantics, History, and Syntactic Patterns. *Global Spectrum of Research and Humanities*, 2(5), 82–92. <https://doi.org/10.69760/gsrh.0250205010>
27. Jingxuan Xu (2025). The Influence of Language on Color Perception. *Communications in Humanities Research*, 75(1), 35–39. <https://doi.org/10.54254/2753-7064/2025.HT25744>
28. Maule J., Skelton A.E., Franklin, A. (2023). The development of color perception and cognition. *Annual review of psychology*, 74, 87–111.
29. Pavkin, D. (2022). Reading riddles aright: a cognitive linguistic analysis of English and Ukrainian riddles. *Visnyk XNU im. V.N. Karazina. Inozemna filologiya. Metody'ka vy'kladannya inozemny'x mov [The journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Foreign philology. Methods of teaching foreign languages]*, 95, 20–28.
30. Pu Meng (2022). A Language and Culture Comparative Study of Three Primary Colors in English and Chinese Idioms and Usual Expressions from the Perspective of Metaphorical Cognition. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 637, 241-245.
31. Scard, S. (1946). The Use of Color in Literature. In *A Survey of Research*. The American Philosophical Society. (pp. 163–203). Philadelphia, PA: Blanchard and Lea.
32. Yi Fei (2024). The Influence of Language on Color Cognition in Different Cultural Backgrounds. *Proceedings of 3rd International Conference on Interdisciplinary Humanities and Communication Studies*, 129–134.
33. Zhabotynska, S. (2020). The active learner's construction-combinatory thesaurus: user-driven principles of compiling (a cognitive linguistic approach). *Cognition, communication, discourse*, 21, 93–107. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2020-21-07>

ILLUSTRATIVE MATERIAL

34. Hemingway, E. (1929). *A Farewell To Arms*. New York, NY: Charles Scribner's sons.
35. Hemingway, E. (1940). *For Whom the Bell Tolls*. Philadelphia, PA: The Blakiston Company.

The article was received by the editors 17.01.2026

The article was recommended for printing 10.03.2026

The article was published 29.05.2026